

A FELHASZNÁLÓ SZERZŐSÉGÉNEK LEHETŐSÉGE AZ MI ÁLTAL GENERÁLT TARTALMAKON

THE POSSIBILITY OF USER AUTHORSHIP ON AI-GENERATED CONTENT

Vaszily Blanka Flóra*

Absztrakt

A tanulmány a generatív mesterséges intelligencia által készített új tartalmak szerzőségével kapcsolatban felmerült kérdésekkel foglalkozik. A mesterséges intelligencia fogalmának, lehetséges kategorizálásának és a generatív MI bemutatását követően a szerző azt a kérdést vizsgálja meg részletesen, hogy a mesterséges intelligencia által generált tartalom esetében a felhasználó vajon tekinthető-e szerzőnek. Ezen kérdéskörön kifejtésre kerül az MI mint eszköz használata, valamint a kapcsolódó jogok alkalmazásának lehetősége, amelynek lezárásaként a szerző a kérdés kapcsán kialakított saját álláspontját fogalmazza meg.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, szerzői jog, kapcsolódó jogok

Abstract

This paper addresses the issues raised by the authorship of new content produced by generative artificial intelligence (AI). It begins with an introduction to AI, its possible categorisation, and generative AI. It then examines in detail whether the user can be considered the author of AI-generated content. It discusses the use of AI as a tool and the possibility of applying the related rights, before concluding with the author's views on this issue.

Keywords: artificial intelligence, intellectual property, related rights

Bevezetés

Napjainkban a mesterséges intelligencia (továbbiakban: MI) egyre elterjedtebbé válik, főleg az olyan programok térhódításával, mint például a ChatGPT, amelyek új tartalmat képesek létrehozni mindössze néhány utasítás, kulcsszó megadásával. Tanulmányomban az ilyen, ún. *generatív mesterséges intelligencia* által készített új tartalmak szerzői jogi vonzatával kívánok foglalkozni. Célom, hogy e kérdéskört megvizsgáljam, bemutassam az ezzel kapcsolatos, kialakulóban lévő gyakorlatokat, majd megfogalmazzam saját álláspontomat.

A téma bevezetéseként az 1. fejezetben a mesterséges intelligencia EU által megállapított fogalmát és a generatív MI működését mutatom be röviden. A 2. fejezetben kiindulásként a generált tartalmakkal kapcsolatos, világszerte kialakult álláspontokat mutatom be röviden. Ezután pedig azt vizsgálom, hogy az MI-t használó személy milyen esetekben léphet fel szerzőként, és hogy ez milyen feltételek mellett történhet meg. Ezen belül szeretnék

* Vaszily Blanka Flóra, ötödéves, nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, vaszilyblanka@gmail.com; Konzulens: Dr. habil. Juhász Ágnes, egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Intézeti Tanszék, agnes.juhasz@uni-miskolc.hu

kitérni az MI eszközként való használatára, és arra, hogy a természetes személynek milyen mértékben kell megváltoztatnia a generált tartalmat ahhoz, hogy sajátjának tekinthessük. A generált tartalmak esetén ugyanis a szerzői jog megítélése akár megkérdőjelezhető is lehet, ezért a tanulmány 3. harmadik fejezetében a kapcsolódó jogok alkalmazásának lehetőségét vetem fel, járom körül és fejtem ki, hogy milyen esetekben gondolom alkalmazhatónak.

1. A mesterséges intelligencia

A mesterséges intelligencia nagy hatással van és lesz az életünkre, elősegíti a különböző szektorok fejlődését. Az MI alkalmazásával járó előnyök mellett azonban kockázatok is felmerülnek, ezért szükség van annak megfelelő szabályozására annak érdekében, hogy az MI fejlesztése és használata egy egységes keretrendszeren belül történhessen. A mesterséges intelligencia általánosságban „*magában foglal minden olyan technológiát és elvet, amely az emberi intelligencia szimulálására vagy utánzására törekszik számítógépek segítségével*”.¹ Az MI fogalmi meghatározása nemcsak a jogbiztonság érdekében fontos, hanem azért is, hogy a különböző típusú MI alapú alkalmazások használata harmóniában kell, hogy álljon a közérdekkel és az alapvető jogokkal. Nélkülözhetetlen továbbá az egyéb felmerülő jogi kérdések tisztázása is, hiszen ez biztosítja az MI alapú programok gördülékeny alkalmazását.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (a továbbiakban az angol rövidítést használva AI Act)² az alábbiak szerint definiálta az MI-rendszert: olyan „*gépi alapú rendszer, amelyet különböző autonómiaszinteken történő működésre terveztek, és amely a bevezetését követően alkalmazkodóképességet tanúsíthat, és amely a kapott bemenetből – explicit vagy implicit célok érdekében – kikövetkezteti, miként generáljon olyan kimeneteket, mint például előrejelzéseket, tartalmakat, ajánlásokat vagy döntéseket, amelyek befolyásolhatják a fizikai vagy a virtuális környezetet.*”³ Az AI Act emellett a mesterséges intelligencia rendszereket a kockázatalapú megközelítést alkalmazva – vagyis a mesterséges intelligencia alkalmazásával járó lehetséges kockázatok alapján – külön osztályokba sorolta és szabályozta. Ennek lényege, hogy az MI-rendszerek szabályozásának szigorúsága a kockázattal emelkedik, és további követelmények, kötelezettségek kerülnek megfogalmazásra a biztonságos használat érdekében. A kockázati szintek a következők: elfogadhatatlan kockázat, nagy kockázat, limitált kockázat, minimális kockázat.

Az MI kapcsán a gyakorlatban szokás a hagyományos és a generatív MI megkülönböztetése. Előbbi rendszer működése algoritmusokon, szabályokon alapszik, a rendszer ezek alapján hajtja végre az utasításokat. A hagyományos MI tehát egy szabályrendszeren belül döntéseket, előrejelzéseket meg tud hozni, a bevitt adatokból azonban nem képes tanulni. A generatív MI a gépi tanulás (*Machine Learning*) egyik formája. Ekkor a rendszer már képes önállóan alkalmazkodni az új adatokhoz, és képes egyúttal tanulni is azokból. Ennek alapján a rendszer egy olyan algoritmussal rendelkezik, amely lehetővé teszi a program számára, hogy az adathalmazok feldolgozása során összefüggéseket találjon, amelyekből egyéb programozás nélkül is képes tanulni. „*A gépi tanulási algoritmusok*

¹ <https://www.bdo.hu/hu-hu/aktualitasok-blog/hirek/a-generativ-mesterseges-intelligencia-a-fintech-univerzumot-is-atalakitja> (letöltés ideje: 2024. 09. 13.)

² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról, *HL L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>*

³ AI Act 3. cikk. 1. pont

alapvetően a dolgok osztályozására, a minták megtalálására, az eredmények előrejelzésére és a megalapozott döntések meghozatalára szolgálnak.”⁴ A generatív MI mint a gépi tanulás egyik formája, előzetesen betáplált adathalmazokból tanul, és ezáltal képes új, korábban nem létező tartalmat létrehozni, amely akár szöveg, akár hang vagy kép formájában is megjelenhet. Ennek megfelelően a generatív MI megírhat esszéket, különböző stílusú zeneművet „alkothat” vagy imitálhatja ismert festők munkáját. A generatív MI ezt azáltal képes végrehajtani, hogy a betanítás céljából betáplált adatokat nemcsak feldolgozza, hanem azokat értelmezi is és mintákat keres benne. A generatív MI működéséhez elsősorban nagy mennyiségű adat összegyűjtésére van szükség, amelyet leggyakrabban emberek táplálnak be. A rendszer ezen ún. *tanítóadatok*⁵ alapján tanul és sajátítja el azokat a mintákat, amelyeket később az új tartalom generálása során használni fog. Azután, hogy a rendszer rendelkezik a szükséges adatokkal és „ismerettel”, új, azelőtt még nem létező tartalmat tud majd létrehozni, amely szükség esetén még változtatható, finomítható.

2. Az MI alkotó vagy eszköz?

A mesterséges intelligencia, fejlődésének következtében, egyre több területen jelenik meg és különböző módon képes az életünket megkönnyíteni vagy éppen egyes tevékenységeket elvégezni helyettünk. Manapság a fentebb röviden bemutatott generatív MI használata is egyre elterjedtebbé válik a nyilvánosság körében, hiszen sokszor pusztán néhány kulcsszó, utasítás (*prompt*) beírására van szükség és már meg is kapjuk az elkészült művet, amellyel kapcsolatban azonban óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy vajon kit lehet a szerzőjének tekinteni, vagy egyáltalán, van-e annak szerzője. Tanulmányom e pontjában azzal foglalkozom, hogy az MI által generált művek esetében miként írható le a mű alanyi oldala (szerzőség).

Az MI által generált tartalmak szerzői jogi jogosultjának kérdésével kapcsolatban több álláspont is kialakult. Ezek alapján a generált tartalmak tekintetében a szakirodalomban az MI, az MI fejlesztője, felhasználója és az MI tulajdonosának számító vállalat szerzőségét egyaránt vizsgálják, illetve azt is, hogy olyan esetben, amikor a szerzőt nem lehet megállapítani, a tartalom közkinccs részét képezi-e. Véleményem szerint a generált műhöz az MI felhasználója áll a legközelebb, mert a mű az ő utasítására jön létre. Éppen ezért vizsgálom azt, hogy milyen feltételek alapján tekinthetjük szerzőnek, illetve, hogy számára a szerzői vagy kapcsolódó jogi védelem lehet-e alkalmasabb. Az MI szerzőségének kérdése jelen szabályok alapján nem lehetséges, mert nem rendelkezhet jogokkal, kötelezettségekkel. Az MI fejlesztője szerzőségét nem tartom lehetséges megoldásnak, mert ő csak azáltal járul hozzá a generált tartalom létrejöttéhez, hogy kifejlesztette az MI-programot, azonban a program nem az érdekében generál és nem is lehet közvetlen kapcsolata a művel, sőt nem is tud létezéséről. A létrehozott tartalom közkinccsbe való tartozását nem megoldási lehetőségként említem, hanem kiindulási alapként, amelyen érdemes lehetne változtatni.

A jelenleg világszerte létező szabályozások az MI-nek nem biztosítanak szerzői jogot, hiszen szerző csak természetes személy lehet.⁶ Az MI által generált tartalmak emiatt

⁴ <https://www.sap.com/hungary/products/artificial-intelligence/what-is-machine-learning.html> (letöltés dátuma: 2024. 09. 14.)

⁵ Vö.: Ai Act, 3. cikk, 29. pont

⁶ Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet 3. cikk 1) bekezdésének a) pontja

Vagyon jogotódlása vagy jogátzállása esetén lehet jogi személy jogosult, de ott sem szállhatnak át a személyhez fűződő jogok. (L. a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény)

közkinccsnek számítanak, és nem szerzői műnek, tehát azokat bárki felhasználhatja. A joggyakorlat azonban itt nem állt meg, mert a különböző országokban más és más álláspontok alakultak ki, eltérő bírói döntések születtek. Ennek ellenére például az USA-ban jelenleg is az a nézőpont elfogadott, hogy a teljesen generált tartalmak közkinccsnek számítanak, tehát sem az MI fejlesztője, sem annak felhasználója, sem az MI maga nem szerezhethet szerzői jogot a tartalomra.⁷⁸ Más országokkal ellentétben még emberi változtatások esetén sem kaphat szerzői jogot a felhasználó. Ilyen esetben az USA szerzői jogi hivatala (*U.S. Copyright Office*) úgy foglalt állást, hogy ha a generált mű emberi változtatásokat tartalmaz, akkor csak a felhasználó szellemi munkáját lehet védelemmel illetni, amely viszont függetlennek minősül a generált műtől. Ennek alapján az USA szerzői jogi hivatala megköveteli az MI által generált tartalom és az ember által létrehozott mű azonosítását a bejegyzésre benyújtott művekben.

Az Európai Unió és az Egyesült Királyság szintén nem állapít meg szerzői jogot a teljesen MI által generált tartalmak esetén, csak akkor, ha a műben megjelenik a felhasználó kreatív kifejezése.⁹ Ezeket figyelembe véve elgondolkodtató, hogy szükséges-e egyáltalán új szabályokat, értelmezéseket bevezetni, vagy követni kellene-e az USA példáját, és az MI által generált tartalmakat egyszerűen nem elismerni szerzői művekként. Úgy gondolom azonban, hogy ennek a kérdésnek a megválaszolása csaknem olyan összetett, mint maga a mesterséges intelligencia. Egyelőre helyes megoldás nincs, csak különböző megoldási javaslatok ismertek, és csak a gyakorlat alapján fog majd kiderülni, hogy ezek közül melyik a leghelyénvalóbb.

2.1. A felhasználó mint alkotó

Az MI szerzőségének vizsgálata a hatályos szabályok alapján abba az irányba mutat, hogy arra nem lehet szerzőként tekinteni. Az MI ugyanis nem rendelkezik személyiséggel, ezáltal jogai és kötelezettségei sem lehetnek. Ekkor merül fel a kérdés, hogy az MI-rendszer felhasználója vajon felléphet-e, mint szerző. A továbbiakban azt vizsgálom, hogy amennyiben a mesterséges intelligenciára nem alkotóként, hanem eszközként tekintünk, mondhatjuk azt, hogy az MI használója a szerző, mert az MI csak az alkotási folyamatot teszi egyszerűbbé.

Az MI által generált tartalmak szerzőségének kérdése elsősorban úgy válaszolható meg egyszerűen, hogy az MI-rendszer csak egy szoftver, amelyet az alkotó segítségül hív művének létrehozására. A válaszadás ekkor olyan szempontból egyszerű, hogy eszközként fel sem merülhet az MI szerzőségének a gondolata. Ebben az esetben nem úgy tekintünk az MI-re mint alkotóra, hanem mint pusztán eszközre, akár az ecsetre, a tervező- vagy komponáló szoftverre.¹⁰ Napjainkban a művészetek területén szinte minden alkotó használ valamilyen fajta technológiát, legyen az egy egyszerű ecset vagy egy összetettebb szoftver, amely által immáron a technológia is részt vesz a kreatív folyamatban és a tartalomkészítésben.¹¹ Azt állapíthatjuk tehát meg, hogy mindenfajta kreatív eredmény, megszülető alkotás végső soron az ember és az

⁷ A szerzői jog csak a mű ember által alkotott aspektusait védi, amelyek „függetlenek” és „nem befolyásolják” magának az MI által generált anyagnak a szerzői jogi státuszát. (Title 17. of the United States Code 103(b)) (<https://www.federalregister.gov/documents/2023/03/16/2023-05321/copyright-registration-guidance-works-containing-material-generated-by-artificial-intelligence#citation-35-p16193>) (letöltés ideje: 2024. 11. 19.)

⁸ <https://www.cooley.com/news/insight/2024/2024-01-29-copyright-ownership-of-generative-ai-outputs-varies-around-the-world> (letöltés ideje: 2024. 11. 18.)

⁹ Uo.

¹⁰ GRAD-GYENGE Anikó: *A mesterséges intelligencia által generált tartalmak értelmezésének lehetőségei a szerzői jog útján*, Magyar Jog, 2023/6., 10. o.

¹¹ A digitális művészet „a képzőművészet új, több irányzatot magában foglaló sajátos formájaként azonosítható, ahol a művész az adott művészeti alkotást teljes egészében vagy részben a digitális technika és technológia segítségével alkotja meg” L. SZTERMEN Orsolya Lili: *A digitális műalkotások megjelenésének kérdései: I. Terminológiai problémák*, Miskolci Jogtudó, 2022/3, 75. o.

eszköz (ideértve a gépeket is) közös alkotása, vagyis ezek az eszközök az alkotási tevékenységet segítik elő.¹² Szoftver használata esetén a szoftver előre létező elemeket vesz alapul, amely alapján egyszerűbben hozzá tud járulni a mű létrejöttéhez. Kérdésként merül ugyanakkor fel, hogy egyáltalán mi alapján lehet egy generatív MI alkalmazást csak eszköznek tekinteni, és nem a végső termék létrehozójának. Annak érdekében, hogy a műben a szerzői jogi szabályozások által jellemzően megkívánt eredeti jelleg megjelenjen az alkotásban, mindenképp elengedhetetlen, hogy az MI felhasználója szellemi tevékenységével hozzájáruljon a mű létrejöttéhez. Ahhoz, hogy az ember akarata megjelenjen a kész műben, uralnia kell a folyamatot, és így lényegében bármilyen eszközt használhat. Vítatható ugyanakkor, hogy az emberi közreműködésnek pontosan miben, milyen mennyiségben kell megnyilvánulnia, ugyanis *önállóan tartalmakat generáló erős MI* még csak elméletben létezik. Végül az a kérdés is felmerül, hogy az alkotás az MI segítségével mennyire lehet tudatos, a „végtermék nincs-e már igen távol az alkotó eredeti befolyásolási képességétől.”¹³ A kreatív folyamat feletti teljes kontroll nem feltétel, ugyanis a „hagyományos” alkotás sem kifejezetten tudatos tevékenység; nem ritka a szerek befolyása alatti, vagy a szándékos kontroll nélküli alkotás, az improvizálás. Sőt, a tudatosság abban is megnyilvánulhat, hogy a szerző direkt lemond a kontrollról, és engedi a programnak, hogy szabadon alkosson, majd a szerző a kész művet alakítja saját stílusá szerint.¹⁴

A felhasználó csak abban az esetben lehet szerző, ha kreatívan hozzájárul az alkotófolyamat eredményeként létrejövő végső műhöz, melyben elképzelése jelenik meg. A kreatív folyamatnak három fázisa van: a koncepció kitalálása, annak kivitelezése, és a szerkesztés. A koncepciót az MI alkalmazása esetében is mindig a felhasználó adja meg, hiszen az MI csak ez alapján tud új tartalmat generálni. Ehhez elegendő egy olyan utasítást megadni, hogy „kérek egy képet a naplementéről”, „kérek egy verset az őszi”, vagy „kérek egy vidám dalt”. Az igazat megvallva, ehhez nem kell sok kreativitás, hiszen egy ilyen promptot elméletben bárki képes megadni. Ezt az utasítást azonban egészen addig lehet változtatni, kiegészíteni, amíg nem vagyunk elégedettek a végső művel. Ebből a szempontból nézve tehát már a felhasználó kreativitása is megjelenik, hiszen kedve szerint alakítja a művet: a generált tartalomban az alkotó elképzelése fog valamilyen szinten testet ölteni, még ha a végkifejletet nem is tudja irányítása alatt tartani. Másrésztől azonban, a *szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény* (továbbiakban: Szt.) szerint „valamely ötlet, elv, elgondolás” nem lehet szerzői jogi védelem tárgya¹⁵. Egyazon ötletet többféle oldalról is meg lehet közelíteni, és a szerzői jog éppen ennek a kreatív kifejezését látja el védelemmel. Ennek értelmében a generált műhöz az elengedhetetlen emberi hozzájárulás csak az ötlet kitalálásával jelenik meg, amely azonban szerzői jogi kérdést így nem vet fel. Kérdés lehet azonban, hogy az utasítás többszöri megváltoztatása esetén is csak az ötletadás határain belül maradunk vagy az már magában hordoz valamiféle többletet is. Abban az esetben ugyanis, ha az ötlet alapján adott utasítást megváltoztatják, és azzal a mű is változik, már a felhasználó saját művészi kifejezése jelenik meg, mert tudatosan módosítja a végkifejletet. Noha a módot, ahogyan az ötlet kifejezésre kerül a felhasználó befolyásolja, véleményem szerint ez mégsem elegendő hozzájárulás ahhoz, hogy a felhasználó tevékenységéhez a jog valamilyen szerzői jogi jogosultságot rendeljen, hiszen a felhasználó a kreatív megoldást csak befolyásolja, és nem maga hajtja végre.

¹² MARK, Fenwick – PAULUS, Jurcys: *Originality and the future of copyright in an age of generative AI*, Computer Law & Security Review 51., 2023., 5. o.

¹³ GRAD-GYENGE: i. m. 11. o.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Szt. 1. § (6) bekezdés

Az alkotófolyamatban a kivitelezés fázisát minden esetben az MI végzi el, a természetes személy felhasználó utasítása alapján generálja az új tartalmat. A felhasználónak nincs beleszólása abba, hogy a mű milyen logika (algoritmus) alapján készül el, ahogyan az is független tőle, hogy a program betanítása milyen adatokkal történik. „Az algoritmus tanulási folyamat eredményeként saját maga alakítja ki „stílusát”, és hozza meg azokat az alkotói döntéseket, amelyek eredményeként az alkotás megszületik.”¹⁶ A generálás közben a készülő művet nem lehet befolyásolni, csak a promptot lehet megváltoztatni, vagy utólagosan saját kezűleg szerkeszteni rajta.

A generált mű szerkesztésénél már szintén a felhasználó saját kreatív gondolatai jelennek meg. Úgy vélem, ez az a munkafázis, ahol igazán hatni lehet a műre, lehetőség van a saját elképzelések megvalósítására. Sőt, a felhasználó így egy igazán egyedi művet hozhat létre azáltal, hogy az MI által készített produktumon változtatásokat hajt végre, még úgy is, hogy egy egyszerű, mondhatni nem kreatív utasítást adott a programnak. A szerkesztés megtestesülhet annyiban, hogy a felhasználó a létrejött tartalom inkonzisztenciáit orvosolja, és kisebb javításokat végez rajta, hogy a mű esetleg kevésbé „érződjön” gép által generáltnak. Ez megvalósulhat úgy, hogy például egy zeneművet néhány ütemmel kiegészítenek, a hangokat harmonikusabbá teszik. Másfelől a generált mű egyfajta alapként is szolgálhat a szerzőnek, aki több dolgot vesz el és ad hozzá az alkotáshoz, hogy elképzelését megvalósítsa. Ilyenkor hozzávetőlegesen fele-fele, vagy akár nagyobb arányban is végezhet kreatív munkát a felhasználó. Más esetekben az MI által generált tartalom ihletként szolgálhat a szerzőnek, ezzel is erősítve azt az álláspontot, hogy az MI csak egy eszköz, amely előmozdítja az alkotást. Annyit viszont mindenképpen figyelembe kell venni, hogy ebben az esetben a mű létrehozását maga a szerző végzi el, és az MI által alkotott részek aránya elenyésző.

Jelen helyzetben az MI által generált tartalmak szabad felhasználásúak, azonban meghatározott emberi szellemi tevékenységgel véleményem szerint már szerzői jogok illethetnék meg az alkotót. A változtatások, illetve a befektetett emberi munka mértékével kapcsolatban megválaszolendő kérdés, hogy vajon létezik-e egy olyan határ, amely felett a művet szerzői jogi védelem illetheti meg. Kérdés lehet, hogy egyáltalán szükséges-e effajta határt szabni neki, és ha igen, úgy milyen szigorúan.

2.2. A generált műben szükséges módosítások – a lényeges változtatás

A pusztán mesterséges intelligencia által generált tartalmak nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben, mivel az emberi szellemi, alkotótevékenységnek valamilyen módon mindenképpen jelentkeznie kell a műben. Az alkotónak tehát változtatásokat kell eszközölnie a művön, amennyiben szerzői jogot kíván rajta érvényesíteni. Korábban már említést nyert, hogy a szerkesztés fázisában lehet a legnagyobb befolyást gyakorolni a műre, az alkotó kreativitása itt bontakozhat ki igazán. Ez a változtatás lehet kisebb vagy nagyobb mértékű is. Ezzel kapcsolatban pedig azt az előbbieken már felvetett kérdést szeretném körbejárni, hogy a szükséges szellemi tevékenységnek, vagy az utólagos változtatásnak mekkora mértékűnek kell lennie? Egyáltalán objektív módon meg lehet-e határozni valamilyen szempontrendszer alapján, vagy inkább szubjektív módon lehet-e ezzel kapcsolatban dönteni?

A legfőbb kérdés az, hogy az emberi munkának milyen mértékben kell jelen lennie a műben. Tegyük fel, hogy az ember kicsit csiszol a létrejött tartalomra, kijavítja a hibákat, egy-két ütemmel kiegészíti a zeneművet. Ugyan ehhez a feladathoz is kell rendelkezni némi kreativitással, és érteni az adott művészeti ághoz, amelynek köszönhetően az emberi

¹⁶ NECZ Dániel: A mesterséges intelligencia hatása a szerzői jogra, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2018/6. szám, 51-76. o., 58. o.

hozzájárulás mindenképp megjelenik, azonban az MI „munkája” még így is nagyobb arányban van jelen: olyan, mintha az ember segített volna az MI-nek, és nem fordítva. Ezt a helyzetet hasonlíthatjuk a lektoráláshoz, amikor egy szakértő, a lektor, a művet szakmailag ellenőrzi, a benne lévő kisebb hibákat kijavítja, ennek ellenére a lektor nem, mint szerző jelenik meg. A kizárólag MI által generált tartalmak éppen emiatt nem kaphatnak jogi védelmet, ezért sem tartom etikusnak, hogy egy ezzel majdnem teljesen megegyező, mindössze csekély (minimális) emberi beavatkozást tartalmazó pedig igen. Véleményem szerint az MI eszközként való használata nem azt jelenti, hogy a munka java részét az végzi el. Az emberi kreativitásnak ennél jóval mélyebben kell megjelennie a végső műben, és az MI-nek a kreativitást nem kiváltania kell, hanem elősegíteni azt. Mindezek alapján úgy vélem, hogy az emberi munkának a mű összességét tekintve el kell érnie egy bizonyos mértéket, és a szerzői jogi védelemhez úgynevezett *lényeges változtatásokat* kell végezni a generált tartalmon. *Lényeges változtatásnak* nevezhetjük az MI által alkotott műveken végzett olyan módosításokat, amelyek hatására a szerző kreatív elképzelései kifejezésre kerülnek, amelynek következtében az emberi szellemi munka már lényegesen nagyobb részben lesz jelen a műben.

A legfőbb nehézséget az jelenti, hogy nem határozható meg pontosan az, hogy honnan lehet a változtatásokat lényegesnek tekinteni. Ennek az objektív oldalról való megközelítése szerint esetleg százalékos arányokat lehetne adni, számszerűsíteni, hogy hány százalék emberi munkával bővült az MI által generált mű, vagy az ember és az MI munkájának aránya alapján. Személy szerint legalább 51%-os emberi munka arányt javasolnék, így nem férhetne kétség ahhoz, hogy a mű igenis az ember kreatív kifejezését tükrözi. Ezen meghatározott százalék alkalmazásához jogszabály alkotásra vagy módosításra lenne szükség. A magam részéről az effajta objektív határokat, a mű létrehozása érdekében kifejtett munka egymáshoz való arányának meghatározását (ha egyáltalán ilyet lehet), nem tartom megfelelő megoldásnak. Egyrészt a művészetet és a kreativitást nehéz, és nem is érdemes keretek közé zárni. Nehezen lehetne objektív módon megmérni, kimutatni, hogy az ember új gondolata, kiegészítése mennyit változtatott az alkotáson, milyen irányba vitte el azt. Különösen igaz ez olyan esetekben, amikor a felhasználó nem csak egyszer alkalmazza az MI-t, hanem az többször kiegészítette a felhasználó művét, új ötleteket adott. A szellemi tevékenység pontos százalékanak bizonyítása pedig különösen megnehezítené és meghosszabbítaná a folyamatot. Másodsorban, a százalékos arány megállapításához szakértők bevonására lenne szükség, amely a folyamatot jóval költségesebbé tenné, ezáltal az MI-t kevésbé használnák, vagy eltitkolnák azt.

Véleményem szerint a *lényeges változtatás* mibenlétét szubjektív oldalról érdemes megközelíteni. Egyik művészi alkotás sem ugyanaz, illetve az alkotási folyamat művészenként is eltér, ezért nem lehet őket egyazon megítélés alá vonni. A kreatív munkát nem lehet számszerűsíteni, hiszen lehetetlen mérni, hogy az MI által generált tartalom hányad részét használták fel, és az egyes részek hogyan ihlették meg az alkotót. Ebből kiindulva a *lényeges változtatást* az eset összes körülményét vizsgálva lehetne megállapítani. Hasonlóképpen, mint a sérelemdíj összegének a megállapításakor, esetünkben is egyéniesíteni kell. Magyarországon a szerzői jog az Szjt. erejénél fogva keletkezik és nem kell kérelmet benyújtani a jogok érvényesítése érdekében. A *lényeges változtatást* azonban valamilyen módon szükséges lenne vizsgálni és elbírálni. Ehhez szükséges lehet, hogy a szerzők például egy beadványt nyújtsanak be a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához (a továbbiakban: SZTNH), amelyben röviden kifejtenék az alkotói folyamatot az MI segítségével és saját hozzájárulásukat a műhöz. Az SZTNH a megadott információk alapján döntést hozna, az olyan beadványok pedig elutasításra

kerülnének, amely művek esetén *de minimis* az ember általi változtatás.¹⁷ Egy ilyen megoldásnak az a hátránya, hogy az MI közreműködését tartalmazó művek esetében a bejelentési kötelezettség csak leterhelné az SZTNH-t. Ennek elkerülése érdekében a szerzői jog érvényesülése ugyanúgy *de lege* történne, abban az esetben azonban, ha ezzel kapcsolatban vita alakulna ki, a bíróság mérlegelési körében döntene arról, hogy a szerzői jog megilleti-e a kérdéses művet.

Az MI által generált tartalom emberi szellemi munkával való kiegészítésének még egy esetéről is beszélhetünk a kis mértékű és a *lényeges változtatások* mellett, amely szerzői jogot eredményezhet. Ez pedig nem más, mint a generált tartalom kreatív módon történő elrendezése. 2022-ben Kristina Kashtanova szerzői jogi bejegyzési kérelmet nyújtott be „Zarya of the Dawn” című képregényével kapcsolatban az USA-ban. Kashtanova nem jelölte meg, hogy generatív MI programot használt, és amikor az USA szerzői jogi hivatala ezt felfedezte, felhívták arra, hogy szolgáltatson további információt a művel kapcsolatban, vagy kérelmét egyébként elutasítják. Kashtanova először arra hivatkozott, hogy a generált képeket photoshop-ban megszerkesztette, azonban a hivatal a tevékenységet *de minimis* változtatásnak minősítette, mert feltűnő változtatások nem történtek. Kashtanova végül elmondta, hogy a képregény szövegét ő írta, a képeket az MI generálta, azonban azok sorrendjéről és elhelyezéséről ő döntött. Ezután új bejegyzési kérelmet adott be, amelyben a szerzői jogi védelmet „szöveg, a szerző által létrehozott szöveg és a mesterséges intelligencia által létrehozott műalkotások kiválasztására, összehangolására és elrendezésére” változtatták. Ennek alapján már elfogadták az emberi munkát a generált képekkel kapcsolatban.¹⁸ Maguk a képek nem élveznek ugyan szerzői jogi védelmet, azonban a képregényben szereplő képek kiválasztása, koordinálása és elrendezése igen, mivel az Kashtanova kreatív döntésének eredménye. Tehát itt is az emberi kreativitás kifejeződése az, amelyet az amerikai hatóság védelemben részesített.

3. A kapcsolódó jogok alkalmazása melletti érvek

Olyan generált tartalmak esetében, amelyek nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben, a kapcsolódó jogok alkalmazása szolgálhat megoldásként. Az első fontos érv, hogy miért lehet célszerű a kapcsolódó jogok alkalmazása az, hogy megállapításuk érdekében nem kritérium az egyéni, eredeti mű létrehozása. Ezáltal nem feltétel, hogy a természetes személy felhasználó szellemi tevékenysége jelenjen meg a műben, a kapcsolódó jogok nagyobb teret engedhetnek a generált tartalmaknak. „A kapcsolódó jogi teljesítmények létrehozóitól hagyományosan nem követelünk olyan kreatív hozzájárulást a védelem előfeltételeként, mint a szerzői művek alkotóitól.”¹⁹ Ennek következtében nem merül fel annak a kérdése, hogy az MI számára megadott prompt a felhasználó kreatív hozzájárulásának minősül-e, mellyel kapcsolatban egyébként is nem egységes álláspont alakult ki világszerte. Általánosságban az a trend figyelhető meg, hogy a prompt megadása nem minősül kreatív hozzájárulásnak, és az emberi szellemi tevékenységnek mindenképp meg kell jelennie a generált tartalomban. Továbbá úgy gondolom, hogy a tartalmon végzett *de minimis* változtatást (például generált képek minimális szerkesztése) eredményező munkába fektetett energia szintje lényegesen hasonlít a kapcsolódó jogok jogosultjainak munkájához. Ezáltal a csekélyebb változtatások is értékelésre kerülhetnek.

¹⁷ <https://www.federalregister.gov/documents/2023/03/16/2023-05321/copyright-registration-guidance-works-containing-material-generated-by-artificial-intelligence> (letöltés ideje: 2024.09.28.)

¹⁸ <https://creativelawcenter.com/ai-generated-content-copyright-registration/> (letöltés ideje: 2024. 09. 28.)

¹⁹ GRAD-GYENGE: A mesterséges intelligencia által..., 8. o.

Jelen fejezetet úgy nyitottam, hogy a kapcsolódó jogok olyan generált tartalmak esetén ítélték meg, ha az nem felel meg a szerzői jog kritériumainak. Ennek ellenére elgondolkoztattott, hogy a generált művek esetében általánosságban elegendő lenne-e a kapcsolódó jogok megítélése? Ugyanis vita tárgyát képezheti, hogy például a félig MI által generált művön hogyan szerezhet a felhasználó teljesen szerzői jogot, etikus-e csak „fél munkáért” jogi védelemmel illetni a felhasználót? Ilyen vélemény esetén az USA álláspontja tűnhet helyesnek, hogy csak a felhasználó által alkotott részek kerülnek szerzői védelem alá. Én személy szerint „problémásnak” tartom, hogy a mű egyik része közkinccs részét képezi, a másikon pedig szerzői jog áll, és nem gondolom úgy, hogy ez az új probléma ezzel megoldásra talált. Kashtanova²⁰ példáját megvizsgálva a képregényében szereplő képek nem, de azok elrendezése, és a hozzájuk tartozó szöveg szerzői jog által védettek. Ez azt jelenti, hogy míg maga a történet védelem alatt áll, addig a szerző saját karakterei, egyedi megjelenésük nem, melyeket így bárki felhasználhat. Véleményem szerint a karakterdizájn is szerves része a képregénynek, az azt körülvevő szövegnek, és egymás nélkül nem létezhetnek, mert így alkotnak egy egészet. Mondhatni a mű integritásának lehetséges sérelme és részeinek különböző jogi megítélése miatt nem tartom helyes megoldásnak a részleges védelmet; ezért gondolom úgy, hogy a kapcsolódó jogok által nyújtott egységes védelem jobb megoldásként szolgálhat.

A kapcsolódó jogok megállapításához kevesebb befektetett munka is elegendő, mint a szerzői joghoz. Az MI közreműködésével készült műben mindig lesznek olyan részek, amelyeket nem a felhasználó alkot meg. Azért is lehetne elegendő a kapcsolódó jogok megállapítása, mert nem az egész műben teljedik ki a felhasználó szellemi munkája, hanem csak egy részében. A pontosság érdekében meg kell jegyezni, hogy a különböző komponáló- vagy tervezőprogramok is végeznek el folyamatokat az alkotó helyett, azonban azok nem a program kreatív döntéseinek az eredményei, hanem az alkotó munkáját teszik gyorsabbá azáltal, hogy a többször előforduló elemeket, tételeket illesztik be. Ha szerzői joggal illetnénk az MI-vel készült műveket²¹, akkor (jogviták esetén) elkerülhetetlen lenne a *lényeges változtatás* vizsgálata, hogy az emberi szellemi munka megfelelő arányát meg lehessen állapítani a szerzői jogi védelemhez. Úgy gondolom, hogy ez a *lényeges változtatás* jó kiindulási alap lehet a generált tartalmak szerzői műként való megállapításának feltételeként, ennek ellenére a *lényeges változtatás* ötlete képlékeny és vizsgálata is problémákat okozhat. Ebből adódóan gondolom úgy, hogy az emberi szellemi munkát tartalmazó generált művek is, ezáltal minden MI közreműködésével készült alkotás kapcsolódó jogokkal való védelme megfontolandó lehetőség, mert a felhasználó befektetett munkája értékelésre kerül, de olyan „munkáért” nem részesül jogosultságokban, amelyeket nem ő végzett el.

Mindent összegezve, jogosan merül fel a jogos kérdés, hogy miért illetnének meg bármiféle jogok egy olyan felhasználót, aki a munka javát az MI-vel végeztette el. Egy ötlet, elképzelés nem részesülhet szerzői jogi védelemben, mégis úgy gondolom, hogy egy prompt kitalálása is járhat némi kreatív gondolkodással, de a kapcsolódó jogi védelmet leginkább a prompt folyamatos változtatása, személyre szabása adhatná meg. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy a prompt megadása semmiképpen sem jár olyan önkifejezéssel, kreativitással, hogy szerzői jogban részesüljön, és a kapcsolódó jogi védelemhez sem elegendő. Ezen kívül úgy gondolom, hogy a generált tartalom végzett de minimis változtatás hasonló a kapcsolódó jogok jogosultjainak munkájához. Ezek alapján véleményem szerint van alapja, hogy az ilyen tartalmak is védelemben részesüljenek a kapcsolódó jogok révén. A felhasználó szellemi

²⁰ Zarya of the Dawn képregény megalkotója, mely képregényben a képeket az MI generálta.

²¹ Olyan alkotások esetén, melyekben a felhasználó szellemi munkája megfelelő arányban jelen van.

munkáját magas arányban tartalmazó műveket illetően pedig megfontolandó lehet a kapcsolódó jogok alkalmazása a szerzői jog helyett.

4. Összegzés

Jelen tanulmány megírásának fő motivációja az volt, hogy közelebről megvizsgáljam a generatív MI által létrehozott tartalmak kapcsán felmerülő szerzői jogi kérdéseket. Célom volt, hogy a témában kialakult különböző álláspontokat kifejtsem, majd azok alapján megfogalmazzam saját véleményem, kialakítsam álláspontomat.

Véleményem szerint az MI felhasználóját kell tekinteni a generált művek „szerzőjének”. Elsősorban azért, mert az ő utasítására jön létre az új tartalom, az ő kezdeményezése alapján indul el az alkotófolyamat, amelyet végigkísér, legyen az a prompt kitalálása és (folyamatos) módosítása vagy a generált tartalmon végzett kisebb-nagyobb változtatás. Másodsorban, a generált tartalmon eszközölt módosításokkal még nagyobb személyes kötődés alakul ki a felhasználó és a mű között, mivel időt szán arra, hogy az MI munkája és saját „kiegészítő alkotásai”²² egy egységet alkossanak. Végül, az MI a felhasználó érdekében generál, mert a létrehozott alkotást szeretné felhasználni, ezáltal magáénak tudni. Véleményem szerint a felhasználó érdekében áll, hogy védelmet szerezzen egy olyan alkotáson, amely az ő elképzelése alapján jött létre.

Összességében úgy gondolom, hogy a felhasználó az a személy, akit a legszorosabb kötelék fűz az MI közreműködésével létrejött tartalomhoz, neki áll érdekében a jogi védelem megszerzése, ezért őt kell a szerzői, esetleg a kapcsolódó jogok jogosultjának tekinteni.

Az MI által generált tartalmak szerzőségének a kérdése komplex téma, amelynek tanulmányozása során többféle eshetőséget is meg kell vizsgálni, hogy tisztább képet kapjunk. Nem elég ugyanis a pusztán generált tartalmak jogi megítélésével foglalkozni, hanem érdemes árnyalni a kérdést azzal, hogy figyelembe vesszük a tartalmon végzett emberi „utómunkát”, olyan esetet, amikor csak részleges védelem biztosított. Hasonlóképpen, szükséges megvizsgálni nemcsak a szerzői jogi védelem lehetőségét, hanem a kapcsolódó jogok (szomszédos jogok) alkalmazásának a lehetőségét is. Mindezeket figyelembe véve a generált tartalom szerzőségét illetően kettős konklúzióra jutottam.

A generálás folyamatán elindulva, a felhasználó bárminemű tevékenysége először a prompt megadásával jelentkezik. Akkor, ha a természetes személy egyéb kreatív munkával nem járul hozzá a műhöz, és nem jelenik meg benne szellemi tevékenysége, akkor egyéni, eredeti műről nem beszélhetünk. Az MI hiába hoz kreatív döntéseket a generálás során, egy természetes személy önkifejezésének kell megjelennie a generált tartalomban ahhoz, hogy a generált eredmény szerzői műnek számítsa. Ennek következtében az ilyen tartalmon szerzői jogi védelemről nem beszélhetünk. Véleményem szerint hiába jelenik meg a felhasználó kreativitása a generált tartalomban, az nem ér el egy olyan szintet, amely alapján jogi védelemmel lehetne illetni az alkotást.

A generált képen végzett utólagos szerkesztés következtében a felhasználó szellemi tevékenysége mindenképpen megjelenik, hiszen új részletekkel egészíti ki a generált tartalmat, szükség esetén új folyamatot végeztet el az MI-vel és azt valamilyen módon beépíti művébe. Az Egyesült Királyság, az Európai Unió, Grad-Gyenge Anikó, Necz Dániel és több külföldi író álláspontja megegyezik abban, hogy az emberi kreatív tevékenység megjelenése a feltétele, hogy az MI által létrehozott tartalmon szerzői jog keletkezessen. Véleményem szerint ez az egyetlen eset, amikor megállapítható a szerzői jog, hiszen tényleges alkotófolyamatot csak

²² A felhasználó azon a saját szellemi termékei, amivel kiegészíti a generált tartalmat.

ilyenkor végez a felhasználó. Fontos még megjegyezni azt, hogy ennek a változtatásnak mindenképpen nagyobb mértékűnek kell lennie a szerzői jogi védelem megítélése érdekében. Kisebb, ún. *de minimis változtatások* esetén a felhasználó szerkesztése elenyésző, ezért szellemi alkotásról szintén nem beszélhetünk. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy kis változtatások elvégzése esetén is érteni kell legalább minimális szinten az adott művészeti ághoz, hogy az esetleges inkonzisztenciákat a felhasználó kijavítsa, kicsit kiegészítse az alkotást, erre tekintettel a befektetett tevékenységet kapcsolódó jogokkal lehetne értékelni.

Az USA által alkalmazott részleges védelmet, miszerint egy alkotásban megjelenő generált tartalom közkincsbe tartozik, de természetes személy által készített részeit megilleti a szerzői jog, mert az az ő szellemi tevékenységének minősül, szintén nem tartom megfelelő megoldásnak. Véleményem szerint egységes döntést kell hozni arról, hogy az ilyen művek érdemelnek-e védelmet, vagy sem, mely döntés a közkincs, kapcsolódó jogok és a szerzői jog között terül el.

Végezetül, úgy gondolom, hogy a *lényeges változtatást* tartalmazó generált művek mindenképp érdemelnek szerzői jogi védelmet. A *de minimis* változtatással létrejött alkotások esetén a kapcsolódó jogok általi védelem megfontolandó. Prompt megadásában és módosításában megjelenő emberi tevékenység esetén a kreativitás alacsonyabb foka következtében jogi védelem nem állapítható meg. Végezetül, úgy vélem, hogy az MI és a felhasználó munkáját elkülöníthetően tartalmazó alkotások esetén pedig egységes álláspontra kell jutni a védelmet illetően.